

Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. Drs. C.J. Schouten
Bezuidenhoutseweg 73
2594AC Den Haag

Den Helder, 22 april 2021

Betreft: Reactie Programma EMVAF 2021-2017

Geachte mevrouw Schouten,

Met deze brief reageren wij graag op het Programma EMVAF dat van 12 maart 2021 tot 23 april 2021 digitaal ter inzage heeft gelegen. Aan de consultatie hebben wij deelgenomen en een zienswijze ingediend.

Er is na de consultatie door ERAC en het Ministerie van LNV in het najaar van 2019 geen verdere gedachtewisseling met stakeholders meer geweest. Wij betreuren dat, want dat had een hoop elementen in deze reactie kunnen voorkomen. Wij begrijpen dan ook niet waarom ook op dit vlak, met behoud van ieders verantwoordelijkheid, niet nauwer wordt samengewerkt tussen het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en stakeholders in het algemeen en met de inhoudelijk betrokkenen in de visserij in het bijzonder. Hier wreekt zich het ontbreken van een goede overlegstructuur, waar vanuit de visserijsector in het begin van 2018 een voorstel over is gedaan en waarop tot op de dag van vandaag nog geen reactie is gekomen, ondanks jaarlijkse rappelling.

In algemene zin zijn er een aantal onderdelen in het EMVAF-programma 2021-2027 waar wij als sector groot bezwaar tegen aantekenen. Bezwaren die nog los staan van een aanzienlijke hoeveelheid omissies en fouten in de teksten. Daarover begrijpen wij overigens niet dat deze bij het Ministerie van LNV niet zijn opgemerkt of getoetst voorafgaand aan publicatie en consultatie.

Actualiteit visserijsector

Het belangrijkste vraagstuk waar de kottersector zich in de EMVAF periode 2021-2028 voor gesteld ziet, is het huidig en toekomstig verdienmodel. Het perspectief op dat verdienmodel verschilt per deelsector. In het advies van mevrouw Annemie Burger, aangaande de kottervisie uit 2019, wordt aandacht geschonken aan het verdienmodel maar wel met de kennis van toen. Sindsdien is er ondanks het korte tijdsbestek zoveel veranderd, dat een update per deelsector van die analyse noodzakelijk is.

Wij vinden het dan ook een gemiste kans dat die update niet is opgenomen in deze situatieschets. Het huidige beeld is immers negatiever dan het in 2019 was. De Brexit is een feit, met grote gevolgen voor de Nederlandse visserij, het pulsverbod is intussen van kracht en de kans op herziening is minimaal, de stikstofcrisis raakt ook aan de visserij en een meerderheid van de visserij heeft aangegeven het in 2020 tot stand gekomen Noordzeeakkoord vooralsnog niet te steunen.

Daarnaast is er inmiddels sprake van een EU actieplan ten aanzien van biodiversiteit en een Farm to Fork Strategie, met daarin opgenomen voorstellen voor maatregelen die de sector met grote zorg vervullen.

Uiteraard hebben we ook met de wereldwijde COVID-19 uitbraak te maken gekregen, een ramp die niemand heeft kunnen voorzien maar die een grote weerslag heeft gehad op de vraag naar, en daarmee markt voor vis-, schaal- en schelpdieren.

De volle breedte van deze enormiteit aan problemen komt in de analyse onvolledig over het voetlicht. Er is kennelijk bij het Ministerie van LNV onvoldoende zicht op. De omvang van de problematiek waar de aanvoerse sector voor gesteld wordt is dan ook met onvoldoende gevoel voor de urgentie beschreven.

Inzet EMVAF middelen ten behoeve van de implementatie van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie

De EMVAF middelen zijn nauw verbonden aan visserij en aquacultuur, en daarmee aan het realiseren van een duurzame voedselvoorziening, goed beheerde visbestanden en een gezond marien ecosysteem. Deze middelen worden beschikbaar gesteld vanuit DG MARE, gekoppeld aan het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) valt onder milieubeleid, DG ENVI en in Nederland het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De implementatie van de KRM, monitoring en onderzoeksverplichting is dan ook de verantwoordelijkheid van het Ministerie van I en W. Het beschikbaar stellen van EMVAF middelen om te voldoen aan de Ministeriële verplichting van I en W, staat impliciet gelijk aan het stutten van de begroting van I en W via het uitdelen van middelen die bestemd zijn om de visserij- en aquacultuursector te verduurzamen.

Implementatie van de KRM zou echter, als reguliere verantwoordelijkheid, uit de structurele I en W begroting zou moeten komen. Het koppelen van het KRM onderzoek aan het Noordzeeakkoord via MONS lijkt hier in een vooraf gekozen strategie om zo raakvlakken te creëren, maar het heeft er alle schijn van dat het visserijgeld wordt gebruikt om een dekkingsgat bij I en W te dichten, dit beeld wordt in het programma EMVAF 2021-2027 zoals dat ter inzage ligt bevestigd.

Controle en handhaving

Hoewel tegemoetkoming in de kosten voor controle en handhaving vanuit de Europese middelen vergoed kan worden, beklijft het beeld dat ook hier sprake is van begrotingstekorten en problemen die voortkomen uit bezuinigingen. Er wordt meermaals aangegeven dat controle en handhaving in toenemende mate uitdagend zijn, echter, de aangevoerde redenen zijn slecht onderbouwd en het feit dat er in de afgelopen jaren enorm bezuinigd is op mankracht en middelen blijft achterwege. Een braindrain bij de NVWA op visserijgebied wordt zo verhuld. Zo is niet 'het aantal vissers' reden voor toegenomen uitdaging om goed te kunnen controleren, zoals gesteld, maar de 'afname van controleurs', daar de vloot al decennialang eerder krimpt dan groeit, evenals het aantal afslagen. Daarbij heeft de NVWA in de laatste jaren veel taken overgedragen aan de sector zelf.

Ook vraagt VisNed zich af of investeringen in hardware, software en bijscholing van personeel niet uit de structurele NVWA-begroting betaald moet worden. Deze activiteiten vallen immers onder de gewone beleidsverantwoordelijkheid. Het is in onze ogen onterecht dat dat hier extra EU-middelen voor aangewend dienen te worden. Ieder bedrijf en organisatie heeft te maken met bijscholing en updates van gebruikte apparatuur, het spreekt voor zich dat hier van tevoren budget en tijd voor wordt vrijgemaakt, anders gezegd: het kan toch niet zo zijn dat zonder EMVAF het overheidspersoneel niet wordt bijgeschoold naar het benodigde niveau in 2021 en de jaren daarna?

Emissiereductie en stikstof

Emissiereductie is, gezien de Europese ambities, stringentere normen en regelgeving en klimaatproblematiek, één van de speerpunten voor de maritieme sector anno nu. De grootste kostenpost voor de kottersector is brandstof, zeker nu het pulsverbod van kracht is en veel schepen weer hebben moeten terugschakelen naar de boomkor met wekkerkettingen. Daarnaast is de prijs van brandstof een factor waar de sector geen regie of grip op heeft, dit volgt de wereldmarkt.

Ook heeft de sector te maken met de stikstofproblematiek. De visserij op tong en schol is om die redenen nu al onmogelijk in de Noordzee Kustzone, Vlakke van de Raan en Voordelta. Voor de garnalenvisserij in de Natura 2000 gebieden geldt dat zij waarschijnlijk moet gaan voldoen aan de geldende stikstofnorm. Dit kan betekenen dat het verkrijgen van een Wnb-vergunning moeilijk, zo niet onmogelijk wordt. In 2023 moeten er voor iedere visser een individuele nieuwe Wnb-vergunning zijn. De vissers hebben dus nog anderhalf jaar om in samenwerking met de overheid tot een werkbare oplossing te komen. Dat is, gezien de problematiek, een korte periode. Zoals gezegd, de boomkorvisserij in de Natura 2000 gebieden is nu al onmogelijk vanwege de stikstofproblematiek.

Deze situatie maakt innovatie op het vlak van emissiereductie van cruciaal belang. Het verbaast VisNed dan ook te lezen dat de doelstelling 1.2 'Meer energie efficiëntie en terugdringen van CO2 uitstoot' geen onderdeel is van dit EMVAF-programma, nota bene met als argumentatie dat dit alleen geldt voor schepen tot 24 meter. De garnalenvloot behelst echter uitsluitend schepen in deze categorie en komt dus in aanmerking voor projecten onder deze doelstelling én heeft een bijzonder hoge urgentie met oog op het stikstof probleem. Hier wordt de plank volledig misgeslagen.

Reactie op Programma EMVAF 2021-2027 per onderwerp

In de bijlage van deze brief vindt u de opmerkingen, standpunten en constatering naar aanleiding van het Programma EMVAF 2021-2027. Voor zover mogelijk hebben wij dezen gecategoriseerd, wat gezien de voor ons niet te ontwarren structuur van het EMVAF programma-document een uitdaging was.

Wij zien uit naar uw reactie en hopen op versterking van de onderlinge samenwerking in het voortraject, om in het vervolg te voorkomen dat er zulke grote verschillen in perspectief geconstateerd moeten worden, alsmede dat fouten gemaakt worden die op eenvoudige wijze voorkomen hadden kunnen worden.

Ter afsluiting herhalen wij nadrukkelijk nogmaals de sectorbrede wens uit 2018 om te komen tot een overzichtelijke overlegstructuur, waar de voorzet uit 2018 een prima leidraad voor kan zijn.

Hoogachtend, namens VisNed,

Pim Visser, directeur

T: 06 53 146 220

E: wvisser@visned.nl

Bijlage 1 Reactie op Programma EMVAF 2021-2027 per onderwerp

COVID-19

Er wordt aangegeven dat de sector zich uit de Coronapandemie kan innoveren (p.2). Daar de pandemie met name impact heeft op de markt voor vis, vanwege de lockdowns en horecasluitingen en daardoor afgenomen vraag, is de strekking van deze opmerking niet relevant. Bovendien is er specifieke Europese steun voor Corona-gerelateerde problematiek, ook in EMVAF.

Wij willen er nogmaals op wijzen dat de meest effectieve steun waar de sector op dit moment belang bij heeft een stilligeregeling is, conform de stilligeregeling die in 2020 is opengesteld. Een tweede openstelling van een stilligeregeling had, nationaal gefinancierd, onder EMVAF opengesteld kunnen worden, maar daar wordt bewust niet voor gekozen.

Op pagina 2 wordt gesteld dat de visserijsector gebruik kan maken van de 'reguliere' nationale COVID-19 steunpakketten, dit is echter slechts ten dele waar en geldt voor de varende vloot allerm minst vanwege de registratie en specifieke rechtsvorm en problematiek gekoppeld aan de maatschapsvisserij. EMVAF biedt die mogelijkheden wel, met terugwerkende kracht tot 2021 en het verbaast ons dat de Minister zo nadrukkelijk afhoudend reageert op suggesties in deze richting vanuit de sector.

Overigens geldt de geconstateerde irrelevantie ook voor de opmerking op pagina 47 in het kader van datacollectie. Hier wordt aangegeven dat "salariskosten bemanning" onderdeel zijn van de aspecten waaraan steun/bijdrage wordt verleend. In de visserij is er slechts in hoge uitzondering sprake van loondienst en dus salaris. De visserij wordt uitgeoefend in maatschapsvorm, met deelloon voor de maten. Dat zijn zelfstandigen in fiscale zin, maar geen 'ZZP-ers' in de zin van generieke regelingen van de overheid. Dit zal dus anders geformuleerd moeten worden, wil dit effectief inzetbaar zijn.

De problematiek waar de visserijsector zich 'uit moet innoveren', is dan ook niet zo zeer COVID-19 gerelateerd maar heeft vooral een relatie met het gebrek aan perspectief, vanwege het pulsverbod, stikstof-perikelen, de aanlandplicht, Brexit gevolgen, ecologische verschuivingen in relatie tot klimaatverandering, de EU Biodiversiteit strategie, vergrijzing op de vloot en uiteraard de afname van beschikbaarheid van visgronden door toename van offshore windparken, scheepvaartroutes en natuurbescherming.

Voedselvoorziening

Visserij is, zoals gesteld in Tabel 1a (p.8) belangrijk voor de economie in de kuststreek. Maar primair is zij belangrijk voor het voorzien in duurzaam gevangen dierlijke eiwitten en daarmee: voedsel. Deze factor mist in de rechtvaardiging van de inzet van EMVAF-middelen, wat opmerkelijk is gezien de groeiende vraag naar dierlijke eiwitten en o.a. de Farm to Fork strategie die de focus legt op voedselzekerheid en voedsel van dichtbij.

Situatieschets kottervisserij

Op pagina 3 wordt een situatieschets geboden van de kottervisserij. Allereerst willen wij opmerken dat wij deze schets, gezien de problematiek waar de sector de komende jaren mee te maken heeft, vrij summier is.

Wat ontbreekt in de 'uitdagingen' is de impact van ecologische (systeem)veranderingen die veroorzaakt worden door de cumulatie van effecten van de windparken zelf. Er zijn onderbouwde aannames (o.a. Deltares onderzoek onlangs in WOZEP gepresenteerd) dat de uitrol van wind op zee

zoals voorzien voor de periode tot 2050 kan leiden tot systeemveranderingen, variëren van grote veranderingen in primaire productie, sedimentatie en stratificatie van de waterkolom. Dit heeft ook effect op commerciële visbestanden. Tel daarbij de impact van klimaatverandering op en de visserijmogelijkheden kunnen ernstig verstoord worden de komende jaren.

Ook in deze opsomming op pagina 3, staat dat de aanlandplicht leidt tot extra kosten voor de kottersector. Niet alleen dat, er is ook een praktische onmogelijkheid om te voldoen aan de huidige aanlandplicht, vanwege ruimtetekort aan boord. Daarbij veroorzaakt de aanlandplicht grote onzekerheid waar de ondernemer niet op kan bouwen, omdat uitzonderingen een tijdelijke aard hebben en dus geen gegeven zijn in de nabije toekomst.

In de SWOT op pagina 13 komt de aanlandplicht ook terug, hier wordt gesteld dat er 'onder andere problemen zijn in relatie tot de aanlandplicht'. Correcte weergave is echter dat er problemen zijn ten aanzien van de mogelijkheid om te voldoen aan de aanlandplicht vanwege o.a. gebrek aan ruimte aan boord en hoge kosten. Op pagina 19 wordt gesteld dat wanneer de aanlandplicht volledig conform regelgeving wordt doorgevoerd, de kosten voor de sector kunnen oplopen. Dit is geen goede weergave van de realiteit. De aanlandplicht wordt immers conform de regelgeving uitgevoerd. Wanneer zij echter in haar pure vorm, zonder uitzonderingsmogelijkheden wordt doorgevoerd zal de gemengde demersale visserij onmogelijk worden en kunnen schepen niet meer uitvaren. Geen kotters, geen fly-shooters, geen twinriggers, geen garnalenkotters en geen staandwant vissers. Dat is een realiteit waar consequent van wordt weggekeken, maar het is wel dreigend zwaard van Damocles, tenzij deze onwerkbaar aanlandplicht wordt omgezet in een werkbaar discardban.

Bij het pulsverbod wordt aangegeven dat er meer ruimte nodig is om te vissen, er wordt echter niet expliciet vermeld dat de beschikbare ruimte juist afneemt en dit dus een dubbel effect is. Op pagina 8 wordt gesproken over het innovatieve vermogen van de sector. Belangrijk is hierbij de toevoeging dat het vissen met innovatieve technieken alleen mogelijk is, indien de EU regelgeving het toepassen van die technieken toestaat, wat bij pulsvisserij uiteindelijk niet het geval is.

Ten aanzien van de boomkorvisserij wordt gesteld dat de discussie over de effecten van de boomkorvisserij weer actueel wordt, vanwege het noodgedwongen terugschakelen naar de visserij met wekkerkettingen. De hier opgevoerde koppeling tussen consumentengedrag en boomkorvisserij met wekkerkettingen is niet alleen onlogisch, maar zet deze visserijtechniek ook, door de het in de situatieschets nadrukkelijk te noemen en door de specifieke woordkeuze, onterecht in een ongunstig daglicht.

De vraag zou moeten zijn, hoe gaan we in Nederland om met een eventuele discussie over de boomkor, daar de omschakeling naar boomkor een gedwongen omschakeling is die veroorzaakt is door politisering van het Europees beleidsproces hieromtrent. Het gesprek zou dus wat ons betreft niet moeten gaan over de boomkor, want die is een gegeven tot er een alternatief is (als best available practice voor de tongvisserij), maar over het functioneren van het beleidsproces in relatie tot de te behalen verduurzamingsdoelstellingen. Dat op dat gebied veel winst te behalen is heeft het verleden pijnlijk duidelijk gemaakt. De vraag is of van de fouten uit het verleden geleerd kan en wil worden.

Onder de kop 'Investeringsbehoefte' wordt aangegeven dat de inzet is om de sector te helpen in de transitie naar een duurzame toekomst. Dit impliceert dat de huidige toekomst niet duurzaam is. Wellicht dat 'een duurzame toekomst' passender zou zijn in dit geval.

Ook merken wij op dat verduurzaming met enige regelmaat vertraagd of verhinderd wordt door regelgeving die het tempo van de ontwikkelingen niet bij kan houden.

In het kader 'investeringsbehoefte' missen wij vermelding van de nood tot vermindering van de stikstofuitstoot met oog op de benodigde Wnb-vergunning voor de garnalen- en boomkorvisserij in de Noordzeekustzone en Waddenzee.

Situatieschets kleinschalige visserij

Hier wordt expliciet op pagina 4 vermeldt dat de kleinschalige visserij afhankelijk is van een Wnb-vergunning, maar dit geldt ook voor de garnalenvisserij.

Op pagina 15 wordt gemeld dat er een kans ligt voor kleinschalige visserij aangaande de mogelijkheid dat het areaal wat geschikt is voor kleinschalige passieve visserij toeneemt. Daar het areaal aan gebied vooral vrijkomt buitende 12-mijlszone is het de vraag hoe geschikt deze visgronden zijn voor kleinschalige vissers met een straffe windkracht 6 of 7.

Op pagina 19 wordt gesteld dat een deel van de voormalige pulsvisserij overschakelt naar staandwantvisserij. Er is in de praktijk geen enkele aanleiding om hier vanuit te gaan daar het andere scheepstypen, andere vergunningen en andere visserijactiviteiten betreft. Deze opmerking is dan ook niet relevant, noch reëel, maar wellicht helaas wel symptomatisch van het gebrek aan praktijkinzicht.

Situatieschets verwerkende keten

De aanvoersektor heeft baat bij een gezonde verwerkende keten. De verwerkende keten heeft de afgelopen jaren een grote en autonome groei gezien, gebaseerd op een toegenomen import. Veel van de bedrijven in de Nederlandse verwerkende sector hebben inmiddels uiteindelijke financieel belanghebbenden in landen als Noorwegen, Japan en de VS. Het subsidiëren van deze niet EU belanghebbenden kan niet de bedoeling van EMVAF zijn.

De verschillen tussen de belangen van de aanvoer en de verwerkende sector zijn hierdoor significant groter geworden. Nederland heeft wat betreft handel en verwerking een positie verworven als 'draaischijf voor vis'; Rotterdam, IJmuiden en Urk zijn in dat kader als logistieke knooppunten van niet-Nederlandse visstromen te kwalificeren. Zij leveren daarmee een bijdrage aan werkgelegenheid, maar wij stellen vraagtekens bij de inzet van Europese middelen als ondersteuning van deze internationale handelsfunctie.

Op pagina 6 wordt melding gemaakt van het feit dat de keten bijdraagt aan de voedselzekerheid, dit is echter maar ten dele het geval. Er is ook sprake van veel tussenhandelaren. De schaalvergroting waarnaar verwezen wordt, maakt ook dat gezien de afnemende aanvoer en prognoses voor krimp van de Nederlandse visserijsector, de grotere bedrijven temeer afhankelijk zullen zijn van goedkope importvis die weinig toegevoegde waarde oplevert voor een duurzame en florerende Nederlandse visserijsector.

Zo worden tekorten in aanvoer van Nederlandse vangst nu al gecompenseerd met extra importheffings-vrije vis, die daarmee de markt voor de Nederlandse visserij verkleint. De effecten van de goedkope import van pangasius, tilapia en pacifische platvis worden nog steeds gevoeld door de Nederlandse aanvoerbedrijven, die hoogwaardige duurzame vis van dichtbij aan de man proberen te brengen waarmee ze moeten concurreren met gemarineerde tilapia, met dank aan diezelfde keten. Het ondersteunen van het vermarkten van vis- en visproducten afkomstig uit niet EU landen kan niet de bedoeling van de inzet van EMVAF-middelen zijn.

Ook wordt terecht gemeld dat de Nederlandse consument zich maar moeilijk laat verleiden tot duurzamere (maar duurdere) Noordzeeproducten. Daar deze trend al jaren gaande is, is de vraag op welke wijze de keten hier effectiever aan kan bijdragen en hoe zich dit verhoudt tot het aandeel import. De vraag tot in hoeverre de keten gelieerd is aan de Nederlandse aanvoersector is meerdere keren relevant, zo ook op pagina 27 en 28.

Wij constateren dat er op pagina 7 melding wordt gemaakt van de kansen voor korte ketens. De vraag is tot in hoeverre dit relevant is daar de Nederlands gevangen vis voor 80% wordt geëxporteerd naar het buitenland.

Op pagina 19 wordt melding gemaakt van de rol van de retail, in constaterende vorm (zij hebben meer macht in de keten). Onduidelijk is echter of en hoe hierop geacteerd kan worden door de keten zelf om deze positie minder sterk te maken en zo meer ruimte te geven voor marges.

Hoewel losstaand van de verwerkers, is de rol van de visafslagen onderbelicht in het EMVAF-programma 2021-2027. Op pagina 37 worden de vraagstukken (SWOT) rondom visserijgemeenschappen belicht, maar de vraag hoe de afslag hier een rol in speelt (nu en straks) wordt niet benoemd. Op het vlak van de visafslagen wordt ook een transitie verwacht, van fysieke veiling, naar marktbemiddelaar via internet en logistieke dienstverlener. Een inkrimping qua aantallen die samenhangt met het krimpen van de aanvoervloot en de veranderde marktmodellen is onvermijdelijk. Een transitie die nadrukkelijk ondersteund moet worden met EMVAF-middelen.

Situatieschets natuur

De situatieschets natuur bevat diverse passages die vragen oproepen over de proportionaliteit en rechtvaardiging voor de inzet van EMVAF-middelen. De alinea beginnend bij "Onder Natuur wordt... t/m ... Cumulatieve drukfactoren", schetst de beleidsmatige kaders voor het natuurbeleid. Hiervan is echter de vraag tot in hoeverre het natuurbeleid, zeker beleid dat ingegeven vanuit ENVI, betaald dient te worden vanuit het Maritiem Visserij en Aquacultuur fonds.

Het is onduidelijk of deze natuurmaatregelen deze voedselproducerende sectoren überhaupt in positieve zin beïnvloeden of dat de impact van natuurmaatregelen uitsluiten negatief is vanwege ruimtegebruik en gebrek aan effectiviteit. Het onderzoek naar mogelijke effectiviteit is echter maar ten dele gekoppeld aan visserij en aquacultuur en is primair gekoppeld aan het verantwoording afleggen over het nemen van maatregelen onder de HR, VR of KRM. Deze verantwoording is dan ook onderdeel van de beleidscyclus en valt als het goed is onder de reguliere budgetten die gereserveerd zijn onder milieu- en natuurdepartementen.

Echter, de benoemde focus (p.5) ligt op 'onderzoek en dataverzameling t.b.v. beoordeling van soorten en habitats (KRM/OSPAR VR en HR)' en 'onderzoek en ontwikkeling van maatregelen en technieken ter bescherming van soorten (zoals instellen en beheren van MPA's, kweken en uitzetten van bijv. platte oesters t.b.v. natuurherstel en/of natuurinclusief bouwen).

Wij willen graag met klem bezwaar aantekenen tegen deze gang van zaken, waarbij beheer van MPA's, natuurherstel naar utopische wensbeelden en natuurinclusief bouwen, bekostigd zouden moeten worden uit de middelen die beschikbaar zijn om weerbare visserijgemeenschappen te realiseren en voedselzekerheid te garanderen op een zo duurzaam mogelijke wijze.

Het natuurinclusief bouwen is daarmee een uitgesproken wens van NGO's en waterbouwers, waar al dan niet gehoor aan gegeven zou moeten worden door de ontwikkelaars van constructies in zee. De vraag is immers direct gelieerd is aan potentiële natuur-onvriendelijke (low-cost) bouwmethoden van offshore windparken.

Op pagina 25 wordt voorts melding gemaakt van de wens om hatcheries op te zetten voor rifvormende oesters en de wens voor natuurinclusief bouwen bevestigd. Dit zou echter dus moeten worden gekoppeld aan de tenders voor aanbesteding van windprojecten, daar dit samenhangt met wind op zee en niet met visserij. Echter, op pagina 51 wordt de intentie verwoord dusdanige hatcheries wel te willen financieren vanuit EMVAF. In de SWOT tabel op pagina 22 wordt gesteld dat de beschikbaarheid van veilig biologisch uitgangsmateriaal voor natuurversterking in sommige gevallen een evidente beperking is. Vraag rijst daaruit op wat dit betekent voor de potentie van herstelprojecten zoals deze in diverse plannen uiteengezet worden.

De term 'natuurinclusief' is overigens een niet nader gedefinieerd containerbegrip, wat weinig of geen concrete en zeker geen meetbare inhoud heeft. Het ondersteunen van goed klinkende (maar veelal holle) en feitelijk inhoudsloze woordkeuzes op dit gebied vanuit EMVAF zou geen prioriteit mogen krijgen.

De beperkt beschikbare middelen moeten concreet en direct ten goede komen aan de transitie van de primaire sector naar een duurzame positie in een volkomen gewijzigde situatie op de Noordzee middels emissiearme 'precisievisserij' op de steeds beperktere beschikbaarheid van visgronden.

In de SWOT Analyse wordt op pagina 13 een uiteenzetting gegeven beginnend bij "Vogels staan onder druk... t/m ... duurzaam benutte Noordzee". Deze uiteenzetting is niet onderbouwd en het merendeel van de beschreven aannames en problematiek is niet visserij-gerelateerd en rechtvaardigt dan ook geen visserijmaatregelen of kortingen op subsidies bestemd voor de visserij en aquacultuur. Vanuit VisNed tekenen wij sterk bezwaar aan tegen deze passage en de rechtvaardiging die volgens ons geen solide basis is voor het kunnen uitgeven van middelen die bestemd zijn om duurzame voedselproductie en voedselzekerheid te borgen.

MONS en KRM

Diverse keren wordt gemeld dat het MONS onderzoeksprogramma voor een belangrijk deel wordt gefinancierd vanuit EMVAF. De onderdelen die gefinancierd worden hebben echter geen raakvlakken met visserij en aquacultuur en zijn grotendeels gekoppeld aan Natura2000 en de KRM. De KRM is onderdeel van het milieubeleid en valt onder de verantwoordelijkheid van DG ENVI, en in Nederland het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het bevreemdt ons dan ook dat visserij en aquacultuur (duurzame voedselproductie), waar EMVAF primair voor bedoeld is, moeten opdraaien voor de reguliere monitoringsverplichting en kosten die door de I en W begroting gedekt zouden moeten worden als invulling van hun wettelijke KRM verplichtingen. (p.2)

Onder prioriteit 4, versterking van internationaal oceaan bestuur (pagina 7) komt de implementatie van de KRM weer aan de orde, hoewel dit dus primair een verantwoordelijkheid is van I en W en ook onder de verantwoordelijkheid valt van de Minister van I en W. Wanneer hier budgettaire tekorten zijn, bijvoorbeeld voor 'het onderdeel beoordeling van cumulatieve effecten, inclusief kennisontwikkeling en monitoring dat daarvoor nodig is', dan moet dit wat VisNed betreft opgelost worden door de verantwoordelijk bewindspersoon en zijn/haar departement en niet vanuit de visserijgelden en het Ministerie van LNV.

Ook in de SWOT op pagina 12 komt de KRM terug, terwijl de link met EMVAF en visserij onduidelijk is en het er de schijn van heeft dat EMVAF een begrotingsgat elders moet dichten, wat bevestigd lijkt te worden op pagina 38 ("Tevens wordt opgemerkt... t/m ... uit te breiden").

Dit geldt ook in zijn volledigheid voor de tabel/kolom op pagina 14 die zich richt op de KRM. De één na laatste bullet ("Voor het Nederlandse deel... t/m ... soms minder prominent") geldt dat juist de referentiecondities van belang zijn om maatregelen te rechtvaardigen, waarbij de vraag is of het

gebruik van 'drempelwaarden', gezien het gebrek aan (wenselijkheid van) arbitraire niet-onderbouwde keuzes, überhaupt de weg voorwaarts is als er geen nulmeting gedaan wordt. Adaptief beleid is hier in de sleutel, evenals het verzamelen van voldoende kennis alvorens over te gaan tot sluiting en bijbehorende monitoring.

Op pagina 24 en 50 wordt ook melding gemaakt van het moeten voldoen aan de monitoringsplicht en uitvoering van de KRM, dit ligt echter dus bij de taken en (financiële verantwoordelijkheid) van I en W. De versterking van basisgegevens onder MONS (p. 25) staat inhoudelijk volledig los van visserij of aquacultuur en heeft dan ook geen plek binnen EMVAF. Geldt ook voor pagina 40, het enige relevante in dit kader is op pagina 41 de laatste bullet: "Meer inzicht in effecten bij Voedsel & Visserij", het financieren van dit punt vanuit EMVAF zou nog enigszins te rechtvaardigen zijn.

Effecten van wind op zee

In de SWOT-analyse wordt op pagina 10 gesteld dat de effecten van visserij, zandwinning en de aanleg van windparken op zee op de lokale habitatkwaliteiten bekend zijn en dat deze kennis handelingsperspectief biedt. Dit is allerminst het geval en het verbaast ons dan ook dit te lezen, daar het helaas juist het geval is. Er is géén zicht op het (cumulatieve) effect van menselijk ingrijpen, en zeker ten aanzien van de uitrol van wind op zee. Het effect van visserij weten we, de effecten van zandwinning nemen we als maatschappij voor lief omwille van nationale veiligheid, maar de effecten van wind op zee worden op dit moment marginaal onderzocht en modellering is in ontwikkeling. Deze stelling is dus voorbarig en incorrect.

Ook merken wij op dat aangaande de bijvangstgegevens die op pagina 10 gebruikt worden, de gebruikte bron www.milieucentraal.nl is. Het lijkt VisNed correcter om als bron het bijvangstonderzoek van Wageningen Marine Research te gebruiken in plaats van een semi-overheid/stichting. Overigens is dit qua bronvermelding niet de enige keer waar een bijzondere bron wordt gebruikt, op pagina 26 verwijst men naar www.zeevruchtengids.org in plaats van naar bijvoorbeeld Wageningen Economic Research.

Op pagina 20 wordt melding gemaakt van mogelijke effecten van wind op zee op het systeem, hierin worden de mogelijke effecten van Elektromagnetische Velden niet benoemd.

Situatieschets aquacultuur

Ten aanzien van aquacultuur zitten er meerdere discrepanties in de tekst. Zo wordt er expliciet melding gemaakt van de stijgende productiekosten, verkleinde marges, afnemende markt, weinig opvolging, tekort aan land en beperkt economisch resultaat. Desondanks wordt ook melding gemaakt van groeipotentie en kansen. Zo wordt op p.26 gesproken over een groeiende vraag naar zeewier. Onduidelijk is wat de potentie is voor zeewier in Nederland, daar dit al meer dan 10 jaar op subsidie draait in plaats een marktgericht verdienmodel, wat bevestigd wordt op pagina 28 waar uitgebreid wordt stilgestaan bij het gebrek aan perspectief voor zeewier.

Vervolgens gaat het op pagina 30 over automatisering van het productieproces van zeewier, maar dit kost geld en als markt en verdienmodel ontbreekt is de vraag tot in hoeverre investeringen hierin op de lange termijn rendement opleveren. Lage rendement wordt bevestigd op pagina 54 "In Neerland zijn... t/m ... algemeen laag."

Op p.27 wordt gesteld dat veel projecten in aquacultuur stranden door geldgebrek. In dit geval is het belangrijk of het hier gaat om gebrek aan kapitaal of aan verdienvermogen vanwege het ontbreken van een markt of de te hoge kostprijs.

Noordzeeakkoord

Het Noordzeeakkoord of NZA wordt diverse keren aangehaald, waarbij slechts een deel van de realiteit wordt geschetst. Zo wordt er op pagina 2 melding gemaakt van ‘gezamenlijke voorstellen in de driehoek natuur, windenergie en visserij’. Deze perceptie wordt niet unaniem gedeeld in de visserij. Hoewel alle visserijorganisaties betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het Onderhandelaarsakkoord (januari 2020) heeft PO Urk vanaf het begin aangegeven niet achter de afspraken te kunnen staan. De Nederlandse Vissersbond heeft mede-onderhandeld over dit Onderhandelaarsakkoord, maar heeft later besloten toch de afspraken waar zij aan meewerkten niet te steunen indien deze omgezet zouden worden naar een definitief Akkoord.

Het definitieve NZA wijkt het onderdeel sluiting Friese Front af van het Onderhandelaarsakkoord, dit is aangepast naar aanleiding van gesprekken met een deel van de visserijsector. Het definitieve NZA is niet gesteund door de Vissersbond en later trok ook de PO Rousant haar steun informeel in, inclusief de steun voor de afspraken die ook in het Onderhandelaarsakkoord stonden dat zij wel steunden. PO Urk is standvastig geweest in haar standpunt gedurende het gehele proces van totstandkoming.

In tabel 1a op pagina 9 wordt melding gemaakt van ‘een goede samenwerking tussen de sector enerzijds en overheid en maatschappelijke organisaties anderzijds. Zo worden duidelijke afspraken gemaakt over ruimtegebruik op de Noordzee via het Noordzeeakkoord’. VisNed kan deze stelling niet onderschrijven omdat de stand van zaken op dit moment meer aanleiding geeft voor het constateren van falende samenwerking. Procesmatige missers, een gebrek aan duidelijkheid en koersvastigheid van de betrokken organisaties en Ministeries ligt hier aan ten grondslag.

Ook wordt in de tekst op pagina 11 (rechterkolom) melding gemaakt van de bouw van windparken op zee en de aanwijzing van natuurgebieden. Het combineren van deze twee activiteiten in het kader van het gewenste meervoudig ruimtegebruik had ook een optie kunnen zijn en is aangedragen in het kader van de totstandkoming van het NZA, maar daar zijn andere beleidskeuzes in gemaakt, helaas.

Overigens staat op pagina 39 dat het NZA nog niet gesloten is, terwijl de Tweede Kamer er al akkoord mee is gegaan op 27 januari jl.

Ook wordt er gesteld dat er geen landelijke organisatie is voor de visserijvloot, deze is er wel. De Coöperatieve Visserij Organisatie. Echter, daar deze vormgegeven wordt door dezelfde bestuurders die individueel niet nader tot elkaar komen, functioneert deze organisatie slechts beperkt en is ook beperkt tot specifieke dossiers.

Overigens kan opgemerkt worden dat de organisatiestructuur van de sector ook in het EMVAF-programma niet goed vermeld is. Op pagina 42 staat “Waar in veel... t/m ...nationaal niveau vertegenwoordigen”. De PO's zijn echter verenigd in de visserijorganisaties. VisNed is PO Urk, PO Delta Zuid, PO Texel, PO West, PO Wieringen. De Nederlandse Vissersbond is PO Nederlandse Vissersbond en PO IJsselmeer. PO Rousant is de enige die niet onder een koepel valt of geen eigen koepel is. Hier is dus het geval dat de PO's omwille van efficiëntie zich verenigen in koepelorganisaties, waarbij de overheid schetst dat de PO's dus niet betrokken zouden zijn. Nu is de structuur van de sector wel complex, maar men mag aannemen dat op het betrokken Ministerie op zijn minst het verband tussen de landelijke koepels en de regionale PO's wel behoort tot de algemene basiskennis.

In dit verband merken we op dat EMVAF de mogelijkheid biedt het werk van PO's op basis van het operationeel programma te ondersteunen, maar dat hier geen invulling aan wordt gegeven en dus

geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden voor professionalisering van de PO's, die vanuit de EU nadrukkelijk wel worden geboden. Een gezamenlijke invulling en financiering van een activiteitenplan zou wederzijds versterkend kunnen werken. Een meer out of the box benadering van deze situatie kan veel goeds opleveren, zo hebben best practices samengevat in de publicatie van de Market Advisory Council aangetoond.

Controle en handhaving

Diverse malen wordt verwezen naar de ingebrekestelling van Nederland op het vlak van controle en handhaving, onder meer op pagina 4. Hoewel VisNed zich realiseert dat hier bijsturing op zal moeten plaatsvinden, is de onderliggende vraag waarom controle en handhaving niet toereikend zijn geweest en waar de verantwoordelijkheid ligt voor financiering hiervan.

Zo wordt eveneens op pagina 4 aangegeven dat het noodzakelijk is te investeren in up to date houden van IT, registratiesystemen, nieuwe technologieën (investeringen in hardware en software) en bijscholen. Het lijkt ons dat dit hoort bij de normale 'bedrijfsvoering' van de NVWA, daar iedere dienst en bedrijf te maken heeft met deze investeringen waarbij de vraag is of deze kosten gedragen moeten worden vanuit EMVAF of dat het op de reguliere begroting van LNV zou moeten staan.

In de SWOT-analyse op pagina 12 komt controle als thema ook terug. Er wordt gesteld (ook op pagina 13 meermaals) dat het een trend is dat het controleren van de visserijsector steeds meer een uitdaging wordt, niet optimaal is en het moeilijk is overtredingen vast te stellen. Die uitdaging wordt echter vergroot door het bezuinigingsbeleid dat de afgelopen jaren door het Ministerie zelf is gevoerd, waardoor er nu te weinig controleurs zijn. Voor de volledigheid is het passend dit hier te melden.

Op pagina 17 wordt aangegeven dat toenemende maatschappelijke belangstelling voor duurzaamheid kan leiden tot meer naleving onder andere door certificeren. Vanuit VisNed vragen wij ons af waar dit op gebaseerd is, daar problematiek met naleving vooral samenhangt met gebrek aan verdienmodel en weinig draagvlak voor (over)regulering.

Op pagina 23 wordt voorts gesteld dat de uitdaging om te kunnen controleren ook nog wordt vergroot door de hoeveelheid vissers. Gezien de grote afname in het aantal schepen de afgelopen decennia is dit niet waarschijnlijk. Dat de behoefte aan goed gekwalificeerde inspecteurs en het aantal beschikbare inspecteurs niet in balans is, ligt niet aan een toename van schepen.

Op pagina 46 wordt verwezen naar het ontwikkelen van REM-systemen voor de controle van de aanlandplicht. Vanuit de visserij is al meermaals aangegeven dat hier geen draagvlak voor is, daarnaast is het zo dat het werken met camera's aan boord, alsmede dataopslag en controle tot dusver onuitvoerbaar is.

Emissiereductie en stikstof

Op pagina 8 wordt in een kader de specifieke beleidsdoelstellingen uitgelicht. Zoals eerder aangegeven is de garnalenvisserij in de Noordzeekustzone en Waddenzee Wnb-vergunningplichtig. Daarmee heeft deze vorm van visserij direct te maken met de RvS 'Stikstof-uitspraak'. Dit betekent dat deze sector nog anderhalf jaar heeft om de stikstofuitstoot significant te reduceren om nog een Wnb-vergunning te kunnen krijgen in 2023. In het kader op pagina 8 wordt uiteengezet dat de doelstelling 1.2 'Meer energie efficiëntie en terugdringen van CO₂ uitstoot' geen onderdeel is van dit programma. De opgevoerde reden is dat investeringen onder deze doelstelling zijn voorbehouden voor vaartuigen tot 24 meter. Daar wordt de plank wel volledig mis gelsagen. Er wordt immers gesteld dat gezien de samenstelling van de vloot een groot deel dan letterlijk buiten de boot valt.

Echter, de garnalenvloot, voor wie het uitstoot- en brandstofprobleem op dit moment het meest urgent is vanwege de Wnb-vergunning valt juist wel in de categorie vaartuigen tot 24 meter. Het niet meenemen van deze doelstelling 1.2 is dan ook niet te verenigen met de realiteit waar de sector mee te maken heeft.

Op pagina 20 wordt in de SWOT echter de onderbouwing gegeven om doelstelling 1.2 wél mee te nemen. Op pagina 41 (Interventies door het Fonds) zou emissiereductie opgenomen moeten worden in de opsomming van doelstellingen.

Markt en verdienmodel

Op pagina 18 wordt gesteld dat de visprijzen momenteel hoog zijn en hoge omzetten. Dit herkennen wij niet uit de praktijk, daar COVID-19 de markt voor veel soorten heeft doen ineenstorten. Daarnaast ligt de focus in dit stuk (Threats visserij in SWOT-analyse punt 5) vooral op de visprijs terwijl de brandstofprijs op termijn even bepalend is en niet beïnvloedbaar. Dit staat verderop ook (p.20) maar is gekoppeld aan het stuk over visprijzen dus hoort daar ook plek te hebben.

Op pagina 22 wordt gesteld dat er behoefte is aan het ontwikkelen van ideeën en innovaties die bijdragen aan het terugbrengen van impact op het ecosysteem. Primair is de behoefte dat dit parallel loopt met de mogelijkheid om duurzaam te kunnen ondernemen. Er moet ook een verdienmodel en een zekere mate van beleidszekerheid zijn om een innovatie te laten slagen, evenals een politieke wil en maatschappelijk draagvlak, al dan niet internationaal. In de tekst zou dit terug moeten komen.

Alternatieve verdienmodellen visserij

In tabel 1a wordt op pagina 9 melding gemaakt van een nieuw verdienmodel van de Nederlandse visserijsector, waarbij als voorbeeld wordt aangedragen dan de organisatie ProSea cursussen geeft in meerdere Europese landen. Zonder het goede werk van Stichting ProSea ook maar enigszins tekort te doen, want deze gedreven mensen doen belangrijk werk, is het wat overtrokken om te spreken van een nieuw verdienmodel wanneer het gaat om de verdiensten van één stichting.

Daarnaast zal voor bredere expertise en kennisopbouw en -deling het wel van belang zijn dat Nederland ook een aanvoervloot houdt, waar praktijkkennis kan worden opgebouwd. Wanneer het niet goed gaat met de eigen vloot en de verwachting is dat deze krimpt, is het exporteren van kennis over visserij een triviale kwestie.

Er wordt voorts in de tabel wel melding gemaakt van een link tussen kleinschalige visserij en lokale markt en toerisme in kustgemeenschappen, maar niet van de toegevoegde waarde van de kottervloot voor lokaal toerisme en ambiance, zoals in plaatsen als IJmuiden, Den Oever, Lauwersoog, op Texel, Urk en Goeree-Overflakkee.

Op pagina 16 wordt gesteld dat er mogelijk alternatieve producten op de markt gebracht kunnen worden, zoals verse grote garnalen. VisNed vraagt zich af waar deze ogenschijnlijk willekeurige gedachte vandaan komt en hoe dit er in de praktijk uit zou zien in relatie tot een garnalenvloot die nu al onder druk staat vanwege sterk fluctuerende aanvoer en marktprijs/vraag.

In de SWOT-analyse worden op pagina 11 (weaknesses) bij de visserij genoemd die bij VisNed niet als zodanig in beeld zijn. Het verslechterde verdienmodel in de kottervisserij zou aanleiding zijn om in andere delen van de visserij actief te zijn, maar het is ons onbekend in welke delen dan. Doorgaans maakt men de overstap naar andere maritieme sectoren.

De hoge overnamekosten van bedrijven zijn relatief, het gebrek aan perspectief en daarmee gebrek aan financieringsperspectief is meer leidend.

Financiering

Op pagina 44 wordt in het kader gericht op financiële instrumenten opgemerkt dat er in de stakeholderconsultatie een nadrukkelijke wens is uitgesproken dat administratieve lasten worden teruggedrongen. Hieraan wordt de conclusie gehangen dat Revolverend financieren geen wenselijke optie is omdat er veel administratieve lasten mee gepaard gaan. Echter, het één sluit het ander niet uit en wanneer gepeild wordt over revolverend financieren wenselijk is, dan is dat een andere discussie dan een discussie over administratieve lasten. Revolverend financieren kan in sommige gevallen zeker interessant zijn, en dan kan per geval bekeken worden of de administratieve lasten beperkt kunnen worden.

Internationaal

Op pagina 63 wordt verwezen naar internationale samenwerking, waarin met name OSPAR en de KRM worden aangehaald. Echter, in het kader van het GVB zijn primair de regionale adviesraden ook (actieve) organen die bij kunnen dragen aan communicatie, afstemming en samenwerking. De AC's komen echter in het document in het geheel niet terug.